

Näkymätön näkyväksi-

Teoksia koulukiusaamisesta

LAB-ammattikorkeakoulu

Kuvataide (AMK), Kuvataiteilija

2021

Pirjo Pirinen

Tiivistelmä

Tekijä(t) Pirinen, Pirjo	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 18	Valmistumisaika 2021
Työn nimi Näkymätön näkyväksi- Teoksia koulukiusaamisesta		
Tutkinto Kuvataiteilija (AMK)		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio LAB ammattikorkeakoulu, kuvataiteen koulutus		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön aiheena oli lasten ja nuorten kokemana koulukiusaaminen nykypäivänä. Tarkoituksena oli tuoda näkyväksi nykytaiteen keinoin asioita, jotka liittyvät koulukiusaamiseen. Vahvat tunnetilat kuten viha, häpeä ja syyllisyys liittyvät aina kiusaamiseen.</p> <p>Teos koostui kahdesta osiosta, joista ensimmäisessä oli 12 kappaletta sekatekniikalla toteutettuja piirustuksia. Toinen osio koostui kuudesta kappaleesta isoja läpinäkyviä muoviliuskoja. Muoveihin oli piirretty liikkuvan henkilön ääri viivat. Muovit roikkuivat ilmassa kattoon kiinnitettyjen lankojen avulla peräkkäin. Tällä saatiin aikaan vaikutelma liikkuvasta hahmosta.</p> <p>Opinnäytetyön kirjallisessa osiossa tutkittiin kiusaamiseen liittyvää kirjallisuutta ja taiteilijoita, jotka ovat käsitelleet tätä aihetta teoksissaan. Loppupäätelmäksi muodostui, että aihe on tällä hetkelläkin hyvin ajankohtainen, mutta kuvataiteessa koulukiusaamista on käsitelty yllättävän vähän. Kuvataiteilijat voisivat siten omalla osaamisellaan vaikuttaa siihen, että kiusaaminen kouluissa saataisiin loppumaan</p>		
Asiasanat koulukiusaaminen, tunteet, lapset, nuoret, nykytaide		

Abstract

Author(s) Pirinen, Pirjo	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2021
	Number of Pages 18	
Title of Publication To see the unseen- Children and bullying in schools		
Name of Degree Bachelor of Fine Arts		
Name, title and organization of the client LAB University of Applied Sciences		
Abstract <p>This thesis topic was bullying among schoolchildren. The aim was to show by means of art how bullying affects schoolchildren in our time.</p> <p>The starting point was to show how bullying awakes very strong emotions. The artistic work was done by several drawings hanging on the wall and other bigger ones hanging from the ceiling. The method was mixedmedia.</p> <p>The written part of the thesis was made by getting literature about bullying and information about artists who have dealt with this topic. The conclusion of the written part of this thesis was that the topic is very current and there are very few contemporary artists who has raised this issue. Bullying, which is a big problem among children, should be taken up more in contemporary art.</p>		
Keywords bullying, emotions, schoolchildren, contemporary art		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Koulukiusaaminen	2
2.1	Lapset ja koulukiusaaminen.....	2
2.1.1	Koulukiusaamisen vaikutukset.....	2
2.1.2	Koulukiusaamisen ehkäisy.....	3
3	Koulukiusaaminen nykytaiteessa	4
3.1	Koulukiusaaminen aiheena.....	4
3.2	Maalauksia koulukiusaamisesta.....	4
3.3	Veistoksia koulukiusaamisesta	5
4	Taiteellinen produktio.....	7
4.1	Teoksen osien materiaalit.....	7
4.2	Teoksen osien sisällön synty	7
4.2.1	Pikku kuvien sisältö	11
4.2.2	Paperiset taustakuvat	14
4.2.3	Kuvien päällystys pleksillä	15
4.2.4	Isot muovikalvot.....	15
5	Yhteenveto	17
	Lähteet	18

1 Johdanto

Koulukiusaaminen on aikamme vaikea psykologinen ilmiö, joka tuntuu olevan aina ajankohdainen. Saamme lukea yhä uudestaan lehdistä lasten ja nuorten kokemasta sekä henkisestä että fyysisestä väkivallasta. Voidaankin puhua käsitteestä kouluväkivalta, sillä sitähan myös henkinen väkivalta on, halusimmepa tai emme. Huolimatta oman aikamme tiedostavasta ja keskusteleavasta kulttuurista, jota ei vielä muutama vuosikymmen sitten ollut, jotkut asiat vaativat jatkuvaa puuttumista ja tiedostamista. Kiusaaminenkin on saanut uusia, mitä erilaisimpia muotoja ja viranomaisetkin ovat tästä huolissaan. Tosin lapset ja nuoret pystyvät nykyisin sanoittamaan ja tuomaan eri foorumeilla paremmin julki kokemaansa huonoa kohtelua. Silti kiusaaminen jatkuu ja julkisuuteen tulee yhä väkivaltaisempia kiusaamiseen liittyviä tekoja.

Suhtautuminen lapsiin on ollut erilaista eri aikakausina. Ennen muinoin lapsiin suhtauduttiin kuin pieniin aikuisiin eikä heitä kohdeltu lapsina. Taiteessa pientä lasta kuvattiin lähinnä Jeesus-lapsena ja lapsia ei arvostettu omana itsenään. Lastenoikeuksista ei puhuttu, koska niitä ei ollut (Les Bons Clients/Arte (toim.) 2019. Lapsi kuvataiteessa. Yle Areena 3.12.2019). Sekä kodeissa että kouluissa hyväksyttiin lasten fyysinen kuritus lastenkasvatuksessa. Toki siitäkin oltiin montaa mieltä, missä määrin fyysinen kuritus on ollut tarpeellista ja johdonmukaista. Riippuen opettajien ja vanhempien kasvatustaidoista erilaiset keinot ovat olleet sallittuja. Lapsiin kohdistuva fyysinen kuritus oli sallittua Suomessakin vielä 1980-luvun alussa.

Taiteellinen osio koostuu sekatekniikalla toteutetuista piirroksista, joissa kuvaan kiusatun kokemuksia koulukiusaamisesta. Materiaaliksi olen valinnut paperin, muovikalvon, tussin ja akryylimaalin. Piirrokset tulevat seinälle ja niiden viereen teen installaation, johon käytän isoja muovikalvoja. Muovikalvot kiinnitetään kalastajalangoilla riippumaan katosta.

Oman näkemykseni mukaan koulukiusaaminen on vaikeasti käsiteltävä asia, mutta sitä pitää pystyä käsittelemään myös taiteen keinoin. Kiusaaminen on hyvin usein näkymätöntä ja siihen ei osata tarttua. Kiusaamisella on tutkitusti negatiivinen, koko elinikäinen vaikutus kiusattuun. Siksi on tärkeää tuoda asioita yhä uudelleen konkreettisesti nähtäviksi, jotta asiat muuttuisivat ja kiusaaminen saataisiin loppumaan.

2 Koulukiusaaminen

2.1 Lapset ja koulukiusaaminen

Koulukiusaamista on ollut niin kauan kuin koululaitos on ollut olemassa, mutta se ei ole käsitteenä saanut niin paljon huomiota kuin mitä se nykypäivänä saa. Koulukiusaamista on tutkittu ja siitä on tehty erilaisia raportteja, hankkeita ja kampanjoita, mutta yhä se on olemassa ja aiheuttaa tutkitusti elinikäisiä vaurioita kiusatulle. Myös ympäristö osallistuu ja mahdollistaa kiusaamisen jatkuvuuden tavalla tai toisella. Jopa Kiva koulu -hanke, joka on ollut sinänsä hyvää tarkoittava yrittäessään kitkeä kouluista kiusaamiskulttuuria, ei ole aina onnistunut tehtävässään. Asioihin ei ole puututtu johdonmukaisesti ja systemaattisesti (Kaski & Nevalainen 2016, ss. 171-173)

Tutkimuksissa on kartoitettu tiettyjä ominaisuuksia, jotka ovat tyypillisiä kiusaamisen kohteeksi joutuvalla sekä kiusaajalla, mutta siitä huolimatta kuka vaan voi olla kiusaaja. Samat asiat satuttavat eri tavalla eri ihmisiä (Kaski & Nevalainen 2016, ss. 43; 71-73.) Sanotaan, että kiusaajalla on erityinen vaisto huomata, ketä kannattaa kiusata. Se, mikä motivoi kiusaajaa, on valta-asema, kuka on kenenkin puolella ja kuka kuuluu joukkoon ja kuka ei. Myös aikuisten asenteilla ja esimerkillä on väliä. Tapa, jolla aikuiset suhtautuvat ja puhuvat toisista ihmisistä, on luonnollisesti esikuvana lapsille. Lasten kasvatukseen on ennen vanhaan liitetty luonnollisena osana ruumiillinen kuritus. Perustana on ollut mm. Raamattu, jossa sanotaan: *Joka lastaan vihaa, se vitsaa säästää...*, mikä kuvaa hyvin kurittamisen oikeutusta lasten kasvatuksessa (Snl. 13:24).

2.1.1 Koulukiusaamisen vaikutukset

Kiusaaminen tarkoittaa käytännössä ryhmän ulkopuolelle jättämistä, vähättelyä, asiatonta arvostelua ja mollaamista. Nykyisin kiusataan myös netissä ja sosiaalisessa mediassa. (Kaski, S., Nevalainen, V. 2016). Kiusaaminen aiheuttaa epävarmuutta, pelkoa, heikkoa itsetuntoa, vihaa. Kiusaaminen voi myös tappaa, kun kiusattu saa tarpeekseen ja haluaa kostaa kiusaajilleen. Moni kiusattu on päätenyt myös itsemurhaan, koska ei ole nähnyt muuta ulospääsyä ahdistavasta tilanteesta. Viha on käänntynyt itsevihaksi, ja tämä seikka koskettaa myös koulukiusattuja lapsia.

Kiusaamisessa, oli se sitten koulukiusaamista tai työpaikkakiusaamista, on samat elementit ja piirteet (Kaski, S., Nevalainen, V. 2016). Koska kiusaamisen oleellinen elementti on toistuvuus, kiusattu joutuu kärsimään päivästä ja viikosta toiseen, jopa vuosia. Tällä voi olla hyvin kohtalokkaat seuraukset kiusatun mielenterveydelle. Ajan myötä ikävät kiusaamiskokemukset eivät häviä mielestä ja niistä on vaikea puhua kenellekään. Voi olla, että

kiusaamisen kohteeksi joutunut vasta vanhemmalla iällä uskaltaa kertoa kokemastaan nöyrytyksestä. Kiusaaminen jättää jäljet.

2.1.2 Koulukiusaamisen ehkäisy

Kasken ja Nevalaisen (2016) kirjassa *Jo riittää – irti kiusaamisesta ja kiusaajista*, paneudutaan keinoihin, joilla kiusaaminen kouluissa saataisiin loppumaan. Koulukiusaamista voi ehkäistä, mutta se vaatii aikuisilta aitoa paneutumista asioihin eikä vähättelyä ja tosiasioiden kieltämistä. Moni vanhempi ajattelee automaattisesti, ettei omalapsi voi olla kiusaaja. Tämä on kieltämistä, ei haluta nähdä mitään vikaa omassa lapsessa. Myös kiusatun vanhemmat voivat olla sokeita huomaamaan lapsen muuttunutta käytöstä ja reagointia kiusaamiseen. Lapsi tuntee häpeää eikä välttämättä uskalla puhua asiasta. Tai vaikka lapsi kertoisi vanhemmilleen, asiaa ei oteta vakavasti. Aikuisien tehtävä on sitoutua nollatoleranssiin eli kiusaamista ei hyväksytä lainkaan. Ympäristön pitää uskaltaa puuttua asioihin ja mennä ns. mukavuusalueensa yli. Pelko ei saisi estää aikuisia puuttumasta asioihin. Pitää nähdä lapsen ahdinko ja hätä. Myös kiusaaja voi vaikuttaa kiusaamisen loppumiseen. Kiusaajan pitäisi ensiksi huomata tekevänsä jotain väärin ja sitten itse muuttaa omaa käytöstään.

3 Koulukiusaaminen nykytaiteessa

3.1 Koulukiusaaminen aiheena

Koulukiusaamista on aika vähän käsitelty nykytaiteessa. En tiedä syytä tähän, ehkä aihe on niin tympeä, ettei sitä viitsitä edes käsitellä taiteessa. Etsin netistä tietoja aiheesta ja löysin vain pari taiteilijaa, jotka ovat aihetta käsitelleet. Kiinnostava huomio oli, että erilaisia kampanjoita on ollut, joissa lapset itse on laitettu tekemään taidetta kiusaamista vastaan. Mutta kuten tutkimuksissa on todettu, aikuisten on puututtava asioihin ja saatava aikaan muutokset. Lapset eivät voi olla vastuussa asioista, joita he eivät ole kypsiä hoitamaan. Kyse on kasvatuksesta, vastuun ottamisesta ja uskalluksesta puuttua asioihin.

3.2 Maalauksia koulukiusaamisesta

Oululainen kuvataiteilija Pekka Homanen on käsitellyt koulukiusaamista sekä veistoksissaan että maalauksissaan. Hänen teossarjansa B-luokka kuvaa sitä hämmennystä, jota kiusatuksi tullut kokee koulussa. Homanen on maalannut kirjaimia, jotka symboloivat sanoja, jotka voivat satuttaa ja joita kiusattu ei voi ennakoita. Eri asiat satuttavat eri ihmisiä (kuva 1).

Kuva 1. Pekka Homanen, Kaappi, 2016, öljy kankaalle, 120 x 150 cm (Galleria Kajaste 2019)

Homasen kuvissa on tummat sävyt ja epätodellinen tunnelma. Hänen kuvakielensä on osittain esittävää, abstraktia ja symbolista. Esimerkkikuvassa 1 hahmon kasvat tulevat esiin, silmät ovat laajenneet, kasvojen väri on epämääräisen kalpea. Kätet ja ylävartalo on piirretty selkeällä viivalla, josta valuu maalia. Voisi kuvitella veren valuvan pois henkilön kasvoilta, jolloin iho muuttuu kalpeaksi. Kuvan henkilö pelkää selvästi jotain. Viitteellisesti taustalla olevaan kaappiin on maalattu kirjaimia. Homasen maalauksissa kirjaimet symboloivat kiusaajien ilkeitä sanoja.

3.3 Veistoksia koulukiusaamisesta

Kuvanveistäjä Maria Ängquist Klyvare Ruotsista on ottanut kantaa koulukiusaamisen vakavuuteen tekemällä sarjan pronssiveistoksia. Veistokset kuvaavat lapsia luonnollisessa koossa ja niitä on yhteensä 25 kappaletta. Teokset muodostavat pysyvän näyttelyn Solnan Friends Arenalle Ruotsissa ja niitä on aseteltu eri puolille areenaa. Teosten on määrä muistuttaa siitä, kuinka liian moni lapsi joutuu kiusatuksi joka päivä. Esimerkkikuvissa 2 ja 3 lapsi seisoo nurkassa käsivarret suojana rinnan päällä ja lapsen katse on suunnattu sivulle. Teoksen sijainti harmaata betoniseinää vasten kuvaa hyvin sitä yksinäisyyden tunnetta, joka kiusatulla on. Myös nurkassa seisominen kuvastaa jollain lailla ulkopuolisuutta ja häpeää. Ennen vanhaan koulussa opettaja saattoi laittaa oppilaan rangaistukseksi huonosta käytöksestä nurkkaan seisomaan ja häpeämään. Portaiden kaiteet ovat kuin jotain uhkaavaa, joka on ahdistanut lapsen nurkkaan.

Kuva 2. Maria Ängquist Klyvare, Arenans barn, 2018, pronssiveistos (SVT Nyheter 2018)

Kuva 3. Maria Ångquist Klyvare, Arenans barn, 2018, pronssiveistos (SVT Nyheter 2018)

4 Taiteellinen produktio

4.1 Teoksen osien materiaalit

Opinnäytetyöhöni tein kaksi osaa. Ensimmäinen osa koostui kahdestatoista A4-kokoisista sekatekniikalla toteutetuista piirroksista. Olin aikaisemmin tehnyt työharjoitteluna joitain kuvia, joissa käytin samaa tekniikkaa. Niissä piirrokset muodostuivat eri kerroksista, joissa oli pääällimmäisenä piirtoheitinkalvolla tussipiirros ja alla akryylivärillä maalattu paperi. Toinen osa koostui kuudesta kattoon ripustetusta isosta muovikalvosta, joihin olin piirtänyt ihmis-hahmon ääriviivat mustalla tussilla. Piirrokset tulivat seinälle riviin erilaisiin muodostelmiin. Installaation isot muovikalvot (100 x 37,5 cm) oli aseteltu peräkkäin ja ne riippuivat katosta kalastajalangoilla kuvaseinän vieressä. Isot viivapiirrokset muodostivat kuvan nuoresta pojasta, joka kulkee pois päin selkä katsojaan päin.

4.2 Teoksen osien sisällön synty

Aloittaessani työskentelyä piirrosten parissa minulla ei ollut ihan selvää mielikuvaa, mitä ne kertoisivat katsojalle. Ideana oli tuoda kuvissa näkyväksi kiusatun kokemuksia kiusaamisesta ja samalla niitä asioita, joita kiusaamiseen usein liittyy. Teemani tueksi luin koulukiusaamiseen liittyvää materiaalia. Sitten kun jokin asia jäi pidemmäksi aikaa mieleeni, sommittelin aiheesta kuvan. Referenssikuvina käytin eri medioista löytämiäni kuvia ja yhdistelin ja muokkasin niitä.

Kuvien hahmottelu alkoi mielikuvien ja kuvamateriaalin keräämisellä. Päätin, että kuvista saisi helposti selvää, ne eivät olisi liian abstrakteja ja tulkinnanvaraisia. Selasin ja luin taustamateriaalia syksyn aikana ja tein kuvia yksitellen. Myös isot kuvat syntyivät samalla ja aloin miettiä, mistä löytyisi lopullinen sopiva materiaali. Tein piirustuksia ja taustamateriaalin hakua kotona ja kirjastossa. Luin koulukiusaamisesta kirjoitettua lähdemateriaalia. Täytynee todeta, että aika masentavaa tekstiä oli ja vakuutuin siitä, että aiheeni on todella vakavasti otettava. Kävin Imatran taidemuseolla tutustumassa tulevan näyttelyimme tiloihin. Mietin, mikä seinä olisi sopiva pienille teoksille ja olisiko ikkunan läheisyys mielekäästä vai olisiko parempi, jos installaatio olisi ikkunattomassa tilassa.

Kuviot syntyivät nopeasti, mielijohdeesta, kun otin värituubin käteeni ja aloin maalaamaan erilaisia kuvioita. Näin sain kontrastin mustan viivapiirroksen ja värikuvion välille. Pystyin myös vaivatta vaihtamaan kuvaa eri taustoja vasten. Mietin, mikä kuva sopisi parhaiten minkäkin kuvion kanssa (kuva 3). Ajatuksena oli näyttää katsojalle jotain, joka ensi näkemältä olisi söpö kuva, mutta lähempää tarkasteltuna paljastuisikin joksikin epämiellyttäväksi

asiaksi. Kuten kiusaamisessakin, päältäpäin asiat saattavat näyttää hyvältä, mutta lähempi tarkastelu paljastaa jotain ihan päinvastaista (kuva 4).

Kuva 3. Taustakuvioita

Kuva 4. Tussipiirros muovikalvolle ja taustakuvio paperille

Kuvat päällystin pleksimuovilla, jotta ne näyttäisivät siistimmiltä. Pleksi sopi kuviini siinä mielessä hyvin, että ne toimivat myös peileinä katsojalle. Pleksin pinta heijasti kuvan katsojasta ja ympäristöstä. Tämäkin kuvaa mielestäni kiusaamiseen suhtautumista, katsotaan vääriä asioita eikä nähdä olennaisinta, mihin pitäisi puuttua. Myös pleksin pinta on kova, läpitunkematon, se voisi kuvastaa kiusatun eristyneisyyttä ympäristöstä. Kiusattu joutuu

myös kovettamaan itsensä ulkopuolisia kohtaan ja hänessä kasvaa epäluottamus muihin ihmisiin. Syntyy myös erillisyyden tunne suhteessa toisiin ihmisiin.

Isoihin muovikalvoihin halusin saada liikkeen ja ajan tuntua. Minua viehätti edelleen musta tussi ja yksinkertainen viiva. Luonnoksia tein A4-kokoisille muovikalvoille (kuva 5).

Kuva 5. Tussipiirrosluonnoksia muovikalvolle

Muovikalvon valinta aiheutti päänvaivaa, sillä ei ollut helppoa löytää tarkoitukseeni sopivaa isokokoista muovia. Etsin aikani eri liikkeistä, kyselin koulusta ja koulun ulkopuolelta. Kokeilin eri paksuisia muoveja mutta parhaiten toimi muovipinta, joka oli A4-kokoisissa kalvoissa. Sain kokeiltavakseni oranssia muovia, mutta se ei toiminut, koska viiva hävisi liian tummaan väriin, kun kalvot menivät päällekkäin. Kokeilin myös ikkunaan sopivuutta, mutta siinä viiva hävisi näkyvistä kokonaan. Mietin myös jossain vaiheessa piirrosten kokoa, mahdollisesti isompana esim. A3-kokoa. Mutta jollakin tavalla minua viehätti tuo A4-koko. Kouluissahan on usein vihkot A4-koossa ja varsinkin alaluokilla lasten piirustukset ovat samaa kokoa. Ala-asteella lasten piirustukset laitetaan usein pitkään riviin peräkkäin ja niitä on helpompi katsella. Tässä tuli myös yhteys koulumaailmaan (kuva 6).

Kuva 6. Kuvien sommittelua seinälle

Installaation kuvat kuvastavat liikkuvaa teinipoikaa, joka on kääntänyt selkensä ja on menossa jonnekin. Ääriiviipiiirustus läpinäkyvällä muovikalvolla kuvastaa mielestäni jotain epämääräistä, aavetta, joka liikkuu ilmassa leijaillen. Tämä tuo mieleeni kiusatun, joka kulkee mieluummin yksin ja pysyy poissa muiden katseilta. Kehonkieli paljastaa jotain hahmon tunnetilasta. Samalla tuo muovin läpinäkyvyys antaa katsojalla mahdollisuuden katsoa hahmon läpi, katsoja ei näe koko hahmoa. Tämä muistuttaa siitä miten kiusattua monasti kohdellaan, ei haluta tai osata nähdä häntä tai nähdään vain ympäristö (kuva 7). Kiusattu jää yksin.

Kuva 7. Installaation isot kuvat, valmis ripustus Imatran taidemuseolla

Installaatioon sain idean Pia Männikön suurille kattoon ripustetuista tyllikankaille musteella painetuista ihmishahmoista (kuva 8). Männikkö tutkii teoksessaan nimeltä *Dèjà vu* ajan kulumista ja liikettä sekä kehollisuutta. Hänen teoksensa ovat luonnollisessa koossa ja kun katsoja kulkee sen ohitse, kangas liikkuu hiljaa tilassa.

Kuva 8. Pia Männikkö, *Dèjà Vu*, 2018, tyllikangas ja muste. www.piamannikko.com

4.2.1 Pikku kuvien sisältö

Teoksen kaksitoista pientä kuvaa kuvaavat kiusattua eri tilanteissa. Taidemuseon seinälle ripustetut kolme ensimmäistä kuvaa (lelu ja lapsen käsi, surullinen tyttö ja tyttö osoittaa aseella), kuvaavat kiusatun sisällä olevaa vihaa (kuva 9 ja 10). Kiusaaminen syö kiusatun itsetuntoa ja luottamusta toisiin ihmisiin. Kiusattu tuntee itsensä huonommaksi kuin muut. Kiusattu tuntee olevansa alakynnessä ja ulkopuolinen. Tämä kokemus saa aikaan vihaa ympäristöä ja kiusaajia kohtaan, syntyy halu kostaa takaisin. Jo pienet lapset tietävät kuinka pahalta tuntuu kun kiusataan. Viha voi kääntyä myös sisäänpäin, silloin kiusattu haluaa vahingoittaa itseään.

Kuva 9. Kiusattu 1. teoskuva (Laajo 2021)

Kuva 10. Kiusattu 2. ja 3. teoskuva (Laajo 2021)

Teoksen neljäs ja viides kuva (pikku tyttö sormi suussa ja poikajoukon jalat) kuvaavat kiusatun joutumista naurunalaiseksi (pellenaamio tytön kasvoilla) ja kiusaajien taholta tulevaa väkivallan uhkaa (sormi osoittaa tyttöön). Sanallinen kiusaaminen voi muuttua fyysiseksi väkivallaksi (kuva 11).

Kuva 11. Kiusattu 4. ja 5. teoskuva (Laajo 2021)

Kuvat kuudesta kahteentoista kuvaavat teinipojan eri olotiloja. Kiusatusta voi myös tulla kiusaaja tai hiljainen hyväksyjä, joka seuraa sivusta, kun jotakin kiusataan. Nykyisin on yleistä myös sosiaalisessa mediassa kiusaaminen. Puhelimella voi nopeasti lähettää viestejä eikä kukaan pysty estämään niitä. Näihin kuviin tuli mukaan mustasta paperista leikkaamani teinipojan hahmo. Viime vuoden syksyllä tapahtunut teinipojan väkivaltainen kuolema jäi voimakkaasti mieleeni, kun luin aiheesta lehdestä. Mustavalkoiset kuvat kuvaavat mielestäni tilannetta, jossa henkilö voi olla toisessa tilanteessa hyvä, toisessa paha (kuvat 11).

Kuva 12. Paperileikkaushahmoja teoskuvat 10,11 ja 12 (Laajo 2021)

4.2.2 Paperiset taustakuvat

Muovikalvojen alle tein paksulle vesiväripaperille erilaisia värikkäitä kuviomaalauksia akryyliväreillä. Ideana oli tehdä vastakohta tussipiirrokselle sekä viitata kuvalla koulumaailmaan. Lapset pitävät kirkkaista väreistä ja akryylivärejä käytetään kouluissa. Ajatukseni oli myös yhdistää jotain iloisen väristä vakavan aiheen taustalle. Esimerkiksi erikokoiset värikkäät pallot antavat kuvassa 12 viitteitä ulkomaailmasta, jossa ulkoapäin kaikki on järjestyksessä, mutta kiusattu onkin jäänyt ulkopuolelle. Toisessa kuvassa tumma hahmo seisoo kuvan oikeassa alalaidassa ja taustalla istuu tytön hahmo itkemässä, taustaan olen maalannut siniset pystyraidat. Ne tuovat mieleeni vankilan kalterit tai puunrungon, jonka takana tumma hahmo piileksii. Tilanne kuvaa sosiaalista mediaa, jossa voi nimettömänä lähettellä kaikenlaisia viha- ja törkyviestejä anonyymina. Kiusattu on todella yksin ja puolustuskyvytön tällaisissa tilanteissa (kuva 12).

Kuva 13. Siniset pallot ja raidat ja musta hahmo teoskuvat 8 ja 9 (Laajo 2021)

4.2.3 Kuvien päällystyks pleksillä

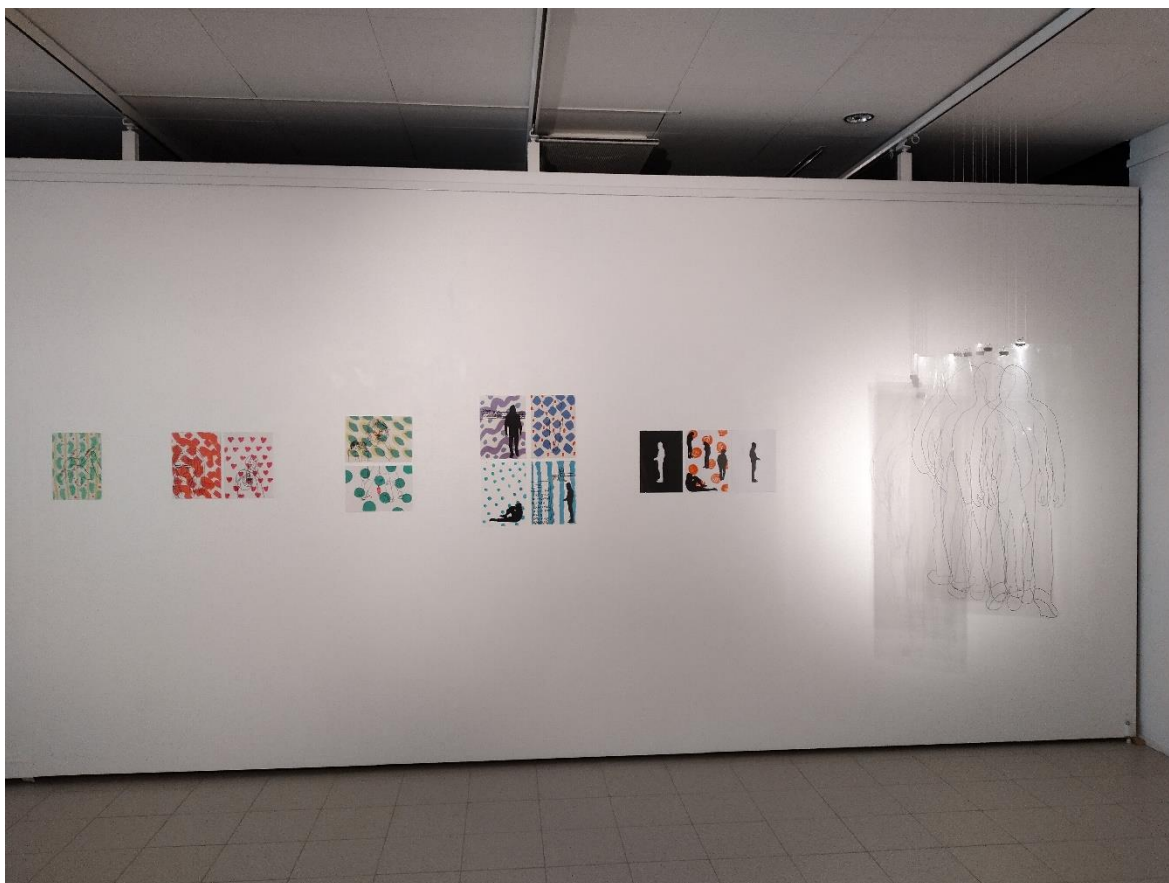
Olen päällystänyt kuvat kirkkaalla pleksillä, koska se antoi siistin vaikutelman. Pleksi myös heijastaa katsojan oman kuvan muovin pinnasta. Katsoja voi nähdä itsensä kuvassa katso-massa kuvan tilannetta. Todellisuudessa kiusaamistilanteessakin on mukana hiljaiset si-vustakatsojat ja hyväksyjät, jotka eivät uskalla tai halua puuttua tilanteeseen. Ohikatsomi-nen tai väärin asioihin puuttuminen selvitettäessä kiusaamista on myös tavallista. Pleksin pinta on kova, se kuvaa hyvin kiusattua, jonka pitää kovettaa itsensä ja kestää kiusaajien hyökkäykset.

4.2.4 Isot muovikalvot

Halusin tuoda teokseen mukaan jonkinlaista liikettä ja sain idean installaatiosta, joka koos-tuu katosta roikkuvista isoista muovikalvoista. Piirsi läpinäkyville muovikalvoille mustalla tussilla liikkuvan hahmon ääriviivat. Jokaisella kalvolla hahmo on hieman eri asennossa ja katsoja saa vaikutelman poispäin kulkevasta hahmosta. Tätä liikettä korostaa ilmavirta, joka saa muovit hetkellisesti kevyesti liikkumaan. Lisäksi näyttelytilassa oleva kohdevalaisin saa aikaan kuvien heijastuksen seinään. Tämä tuo yhden mielenkiintoisen lisäulottuvuuden in-stallaatioon. Tässäkin oli kyseessä sama teinipojan hahmo, joka kuvaannollisesti jatkaa kul-kuaan ulos pikkukuvista poispäin jonnekin tuntemattomaan (kuvat 14 ja 15).

Kuva 14. Valmis teos Imatran taidemuseolla

Kuva 15. Valmis teos Imatran taidemuseolla

5 Yhteenveto

Opinnäytetyöni aihe on ajankohtainen ja koskettaa monia ihmisiä, sekä lapsia että aikuisia. Monelle aikuiselle koulukiusaaminen on tuttua lapsuudesta. Koulukiusaamisesta on ollut paljon puhetta ja kirjoituksia jo vuosien ajan. Kuvataiteessa aihetta on käsitelty yllättävän vähän. Siihen voi olla syynä se, että aihe on liian tympeä, ehkä jopa jollain tavoin kielletty. Ihmisten kaksinaismoraali voi aiheuttaa esteen asian käsittelylle. Päällepäin vastustetaan kiusaamista, mutta selän takana hiljaa hyväksytään. Koska aihe on vaikea, vaatii aiheen käsittely etäisyyden ottamista ja aikaa. Ei ole helppoa muistella kiusaamista, jos on sellaista kokenut lapsuudessa, mieluummin muistelisi kivoja asioita. Mutta ikävätkin asiat voi taiteen kautta kokea merkityksellisinä ja tätä kautta taiteella voi olla parantava vaikutus.

Tekemäni kuvat ovat yksi muistutus siitä, mitä lapset oikeasti joutuvat sietämään elämässään. Juuri kuvien avulla tehdään asioita näkyväksi, jos sanat eivät tehoa. Yksi kuva voi kertoa enemmän kuin tuhat sanaa. Kuvat ovat selkeitä ja ei ole kovin vaikea tulkita mistä niissä on kyse. Voisin kuvitella jatkossa tekeväni lisää kuvia samasta aiheesta. Tässä tietysti voisin ajatella, että aihe on niin tärkeä, että minun pitää jatkaa taiteen tekemistä samasta aiheesta. Mutta aika näyttää, miten tätä aihetta voisi käsitellä lisää tulevaisuudessa.

Lähteet

Galleria Kajaste. Homanen, P. 2016. Kaappi. Viitattu 28.12.2020. Saatavissa <https://www.galleriakajaste.fi/galleria/homanen/>

Kaski, S. & Nevalainen, V. 2019. Jo riittää – Irti kiusaamisesta ja kiusaajista. Kirjapaja: Helsinki. Luettu 1.10.2020

Laajo, E. 2021. Kiusattu. Valokuvat (kuvat 9.-13.) 2021

Les Bons Clients/Arte (toim.) 2019. Lapsi kuvataiteessa. Yle Areena 3.12.2019. Viitattu 30.12.2020. Saatavissa www.yleareena.fi

Männikkö, P. 2019. Dèjà Vu. Viitattu 15.12.2020. Saatavissa www.piamannikko.com

Vihkiraamattu 2018. Snl 13:24. Mikkeli: St Michel Print. Luettu 12.10.2020

Änqvist Klyvare, M. 2018. Taiteilija. Ruotsi. Valokuvat (kuvat 2.-3). Viitattu 15.12.2020. Saatavissa <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/konst-pa-friends-manifestation-mot-mobbning>